

Anonimizirana različica

Prevod

C-57/24 - 1

Zadeva C-57/24 [Ławida]ⁱ

Predlog za sprejetje predhodne odločbe

Datum vložitve:

26. januar 2024

Predložitveno sodišče:

Sąd Okręgowy w Gliwicach (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

24. oktober 2023

Pritožnici:

BA

BR

SKLEP

24. oktober 2023

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy (III. oddelek civilnega oddelka za pritožbe regionalnega sodišča w Gliwicah)

[...] (ni prevedeno)

je po preučitvi na obravnavi, ki je bila 24. oktobra 2023 v Gliwicah opravljena v okviru postopka, ki ga je oseba B.A. začela s predlogom

[...] (ni prevedeno)

za odobritev izogiba pravnim posledicam nepredložitve izjave o odgovedi dediščini v predpisanem roku,

ⁱ Ime te zadeve je izmišljeno. Ne ustreza resničnemu imenu nobene od strank v postopku.

na podlagi pritožbe, ki jo je vlagateljica predloga vložila zoper sklep Sąd Rejonowy w Gliwicach (občinsko sodišče v Gliwicah) z dne 17. februarja 2022, [...] (ni prevedeno) sklenilo:

Sodišču Evropske unije se na podlagi člena 267 PDEU v predhodno odločanje predloži to vprašanje o razlagi določbe prava Unije:

Ali je treba določbo člena 13 Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb in sprejemanju ter izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL 2012, L 201, str. 107) razlagati tako, da se ne uporablja za položaj, v katerem je poleg samega sprejema izjave o odpovedi dediščini za njeno veljavnost v skladu s pravom države članice običajnega prebivališča osebe, ki da izjavo, nujno tudi to, da jo odobri sodišče, denimo v primeru, če je taka izjava podana po izteku za to določenega roka?

OBRAZLOŽITEV

sklepa z dne 24. oktobra 2023 kot predloga za sprejetje predhodne odločbe

I. Predmet spora

- 1 Vlagateljica, oseba B.A., ki jo zastopa njen zakoniti zastopnik, oče B.R., je zaprosila za odobritev izogiba pravnim posledicam nepredložitve izjave o odpovedi dediščini po svojem sorodniku Z.J. v predpisanem roku ter obenem predložila tako izjavo.
- 2 Zapustnik je umrl v Nemčiji, kjer je imel ob smrti tudi običajno prebivališče.
- 3 Vlagateljica živi na Poljskem, enako kot druge osebe, ki so zakoniti dediči zgoraj navedenega zapustnika in so se dediščini po njem že odpovedale.

II. Poljsko pravo

- 4 V skladu s členom 1012 ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (zakon z dne 23. aprila 1964, civilni zakonik) (prečiščeno besedilo; Dziennik Ustaw 2023, pozicija 1610; v nadaljevanju: civilni zakonik) lahko dedič dediščino bodisi sprejme brez omejitve odgovornosti za dolgove (običajen sprejem) bodisi sprejme z omejitvijo te odgovornosti (sprejem z *beneficium inventarii*) bodisi se ji odpove.
- 5 V skladu s členom 1015 civilnega zakonika se lahko izjava o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini poda v roku šestih mesecev od datuma, ko je dedič izvedel, da je poklican k dedovanju (odstavek 1). Če dedič izjave ne poda v roku iz odstavka 1, se šteje, da je dediščino sprejel z *beneficium inventarii* (odstavek 2).

- 6 V skladu s členom 1018 civilnega zakonika je izjava o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini, podana z določitvijo pogoja ali roka, neveljavna (odstavek 1). Izjave o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini ni mogoče preklicati (odstavek 2). Izjava o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini se poda pred sodiščem ali notarjem. Poda se jo lahko ustno ali v obliki dokumenta z overjenim podpisom. Pooblastilo za predložitev izjave o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini mora biti izdelano v obliki dokumenta z overjenim podpisom (odstavek 3).
- 7 V skladu s poljskim pravom se izjava o odpovedi dediščini torej lahko poda pred sodiščem. V členu 640 ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (zakon z dne 17. novembra 1964, zakonik o civilnem postopku) (prečiščeno besedilo, Dziennik Ustaw iz leta 2023, pozicija 1550; v nadaljevanju: zakonik o civilnem postopku) je krajevna pristojnost sodišča opredeljena tako, da se lahko izjava o običajnem sprejemu dediščine ali o sprejemu z *beneficium inventarii* ali o odpovedi dediščini poda pred notarjem ali občinskim sodiščem, na območju katerega ima oseba, ki da izjavo, stalno ali začasno prebivališče. Notar ali sodišče izjavo skupaj s prilogami nemudoma pošlje zapuščinskemu sodišču (odstavek 1). Izjave iz odstavka 1 se lahko podajo tudi pri zapuščinskemu sodišču v okviru zapuščinskega postopka (odstavek 2).
- 8 V skladu s členom 628 zakonika o civilnem postopku je zapuščinsko sodišče – torej sodišče, pred katerim se v primeru obstoja pristojnosti poljskih sodišč izvede zapuščinski postopek – sodišče kraja zadnjega običajnega prebivališča zapustnika, če pa njegovega običajnega prebivališča na Poljskem ni mogoče določiti, sodišče kraja, kjer je zapuščina ali njen del (zapuščinsko sodišče). Če ni podana nobena od zgoraj opisanih podlag pristojnosti, je zapuščinsko sodišče Sąd rejonowy dla m.st. Warszawy (občinsko sodišče za glavno mesto Varšavo).
- 9 V skladu s členom 1020 civilnega zakonika je dedič, ki se je odpovedal dediščini, iz dedovanja izključen tako, kot da ne bi doživel uvedbe dedovanja.
- 10 Izjava o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini je izjava volje, ki ni naslovljena na določenega naslovnika in ima pravne posledice, če se jo izrazi v zakonsko določenem roku, in sicer tako, da se jo poda pred sodiščem ali notarjem. To, da je rok za predložitev izjave o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini v členu 1015(1) civilnega zakonika oblikovan kot prekluziven rok materialnega prava, pomeni, da z njegovim iztekom te osebne pravice ni več mogoče uveljavljati, izjava, podana po izteku roka, pa nima pravnih posledic. Iztek roka se upošteva po uradni dolžnosti; roka ni mogoče podaljšati (glej sklep Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) z dne 13. decembra 2012, V CSK 18/12 [...] (ni prevedeno)).
- 11 Mogoče se je le – a zgolj v ozko opredeljenih in taksativno naštetih položajih – izogniti posledicam nepredložitve v prepisanem roku izjave o odpovedi dediščini ali o sprejetju dediščine z omejitvijo odgovornosti. V skladu s členom 1019(1) civilnega zakonika se namreč v primeru, če je bila izjava o sprejemu dediščine ali

odpovedi dediščini podana pod vplivom zmote ali grožnje, uporabijo določbe o napakah izjave volje s temi posebnostmi:

- 1) izogib pravnim posledicam izjave se lahko doseže le v postopku pred sodiščem;
- 2) dedič mora obenem izjaviti, ali dediščino sprejema – in če da, kako – ali pa se ji odpoveduje.

V skladu s členom 1019(2) civilnega zakonika se lahko dedič, ki pod vplivom zmote ali grožnje v predpisanem roku ni podal nobene izjave, na zgoraj opisani način izogne pravnim posledicam neupoštevanja roka.

- 12 **Za obravnavano zadevo je pomembno, da mora v skladu z odstavkom 3 zgoraj navedenega člena izogib pravnim posledicam izjave o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini odobriti sodišče.**
- 13 **V obravnavani zadevi je vlagateljica predloga ob sklicevanju na zgoraj navedeno ureditev zaprosila za odobritev izogiba pravnim posledicam tega, da v za to določenem šestmesečnem roku zaradi zmote ni predložila izjave o odpovedi dediščini po osebi Z.J. – in s tem za vsebinsko presojo sodišča o tem, ali je bila nepredložitev take izjave v za to določenem roku res posledica zmote – in obenem predložila tako izjavo.**

III. Pristojnost

- 14 V skladu s členom 4 Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL 2012, L 201, str. 107; v nadaljevanju: Uredba) so sodišča države članice, v kateri je imel zapustnik ob smrti običajno prebivališče, pristojna za odločanje o celotnem dedovanju.
- 15 Vendar so na podlagi posebne ureditve iz člena 13 Uredbe poleg sodišča, ki je pristojno za odločanje o dedovanju v skladu s to uredbo, sodišča države članice običajnega prebivališča katere koli osebe, ki lahko po pravu, ki se uporablja za dedovanje, pred sodiščem poda izjavo o sprejemu dediščine, volila ali nujnega deleža ali o odpovedi dediščini, volilu ali nujnemu deležu ali izjavo o omejitvi odgovornosti zadevne osebe za obveznosti, ki izhajajo iz zapuščine, pristojna sprejeti takšno izjavo, če se po pravu te države članice takšne izjave lahko dajo pred sodiščem.
- 16 Ni torej dvoma, da so v primeru, v katerem se izjava o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini predloži v za to določenem šestmesečnem roku, pristojna tudi sodišča države članice običajnega prebivališča katere koli osebe, ki lahko po pravu, ki se uporablja za dedovanje, pred sodiščem poda izjavo o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini.

V takem položaju je v skladu s členom 28 Uredbe izjava o sprejemu dediščine, volila ali nujnega deleža oziroma odpovedi dediščini, volilu ali nujnemu deležu oziroma izjava o omejitvi odgovornosti osebe, ki da izjavo, veljavna glede oblike, če je v njena oblika skladu z zahtevami: (a) prava, ki se uporablja za dedovanje v skladu s členom 21 ali členom 22, ali (b) prava države, v kateri ima oseba, ki da izjavo, običajno prebivališče.

- 17 V skladu s členom 15 Uredbe se sodišče države članice, če se pred njim začne postopek v dedni zadevi, za katero to sodišče po tej uredbi ni pristojno, po uradni dolžnosti izreče za nepristojno.
- 18 V skladu s členom 1099(1) zakonika o civilnem postopku mora sodišče med postopkom ves čas po uradni dolžnosti paziti na svojo mednarodno pristojnost. Če ugotovi, da nacionalna sodišča niso pristojna, tožbo ali predlog – razen v položajih iz členov 1104(2) ali 1105(6), ki pa se v obravnavani zadevi ne uporabita – zavrže.

IV. Dvomi predložitvenega sodišča

- 19 Glede nato, da je imel zapustnik ob smrti običajno prebivališče v Nemčiji, so v skladu s splošnim pravilom iz člena 4 Uredbe za odločanje o celotnem dedovanju po njem načeloma pristojna nemška sodišča.

Predložitvenemu sodišču ni znano, da bi pred zgoraj navedenimi sodišči tekel kakršen koli zapuščinski postopek po zgoraj navedenem zapustniku.

Takih postopkov ni začela vlagateljica predloga, ki ima običajno prebivališče na Poljskem.

Obrnila se je le na poljsko sodišče, da bi to odobrilo izogib pravnim posledicam nepredložitve izjave o odpovedi dediščini v predpisanem roku, ter obenem pred njim podala tako izjavo.

- 20 V skladu z zgoraj navedenim členom 13 Uredbe so – kot izjema od zgoraj omenjenega pravila – poleg nemškega sodišča, ki je za odločanje o dedovanju pristojno v skladu s členom 4 Uredbe, za sprejemanje izjav o odpovedi dediščini od oseb z običajnim prebivališčem na Poljskem pristojna tudi poljska sodišča.
- 21 **Bistvo problema, ki se pojavlja v obravnavani zadevi, je to, ali so podlaga za obstoj pristojnosti po členu 13 Uredbe tudi primeri, v katerih je treba to izjavo v primeru, če je bila predložena po izteku roka, ob sprejetju za to, da bi lahko imela pravno posledico v obliki izključitve osebe, ki se je odpovedala dediščini po določenem zapustniku, iz dedovanja, tudi odobriti.**
- 22 Ozko razumevanja pogoja „sprejema“ izjave iz člena 13 kot v bistvu zgolj tehničnega dejanja, pri katerem gre za sam sprejem take izjave s strani sodišča, privede do ugotovitve, da je pristojnost sodišč države običajnega prebivališča

osebe, ki poda izjavo o odpovedi dediščini, omejena le na ta okvir. Izhajajoč iz takega razumevanja možnost, ki je pravnemu nasledniku v kraju njegovega običajnega prebivališča priznana z vidika določitve pristojnosti in kolizijskih pravil, torej ne velja za izjave, pri katerih ne zadostuje, da se jih zgolj poda, ampak jih mora zapuščinsko sodišče tudi odobriti, kakor v obravnavani zadevi velja za izjavo, s katero se zaprosi za izogib pravnim posledicam nepredložitve izjave o odpovedi dediščini v predpisanem roku. V tem položaju bi bilo treba posledično izhajati iz tega, da se lahko take izjave v skladu z ureditvijo prava, ki se uporabi za dedno zadevo, podajo le pred organi, ki so za to pristojni na podlagi člena 4 Uredbe.

- 23 Tako razumevanje je zagovarjal generalni pravobranilec v sklepnih predlogih z dne 20. januarja 2022 v zadevi C-617/20, v katerih je navedel, da je treba pritrditi stališčem iz pravne teorije, v skladu s katerimi je treba člen 13 Uredbe št. 650/2012 razlagati tako, da se ne uporabi v položaju, v katerem mora sodišče za to, da bi nastali nekateri pravni učinki, ki jih določa pravo, ki se uporablja za dedovanje, opraviti dejanja, ki presegajo okvir samega sprejetja izjave, kakršna so na primer izdaja odločbe ali uvedba drugega postopka (glej točki 38 in 39 sklepnih predlogov).

Ker to stališče ni bilo predmet vprašanja v zadevi C-617/20, se Sodišče do njega v sodbi z dne 2. junija 2022, izdani v navedeni zadevi, ni opredelilo.

- 24 [...] (ni prevedeno)
- 25 Prav tako [...] (ni prevedeno) je treba ugotoviti, da obseg pristojnosti, določene v členu 13 Uredbe, ni opredeljen nedvoumno, nanaša pa se na vprašanje, ki je pomembno tudi s vidika prakse.
- 26 Dejstvo je, da bi bilo treba v skladu s splošnimi pravili razlage obseg pristojnosti iz člena 13 Uredbe zato, ker gre za izjemo od pravila iz člena 4 Uredbe, določiti ozko.
- 27 Vendar je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča tako iz zahtev po enotni uporabi prava Unije kot iz načela enakosti izhaja, da je treba izraze določbe prava Unije, ki se za opredelitev smisla in obsega ne sklicuje posebej na pravo držav članic, navadno razlagati avtonomno in enotno v celotni Uniji, in sicer ob upoštevanju ne le besedila te določbe, ampak tudi njenega okvira in cilja, ki se uresničuje z zadevno ureditvijo (glej sodbi z dne 1. marca 2018, Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2018:138, točka 32) in z dne 9. septembra 2021, UM (Pogodba o prenosu lastninske pravice za primer smrti) (C-277/20, EU:C:2021:708, točka 29)).
- 28 Vendar je namen člena 13 Uredbe glede na njeno uvodno izjavo 32 poenostaviti postopke za dediče in volilnojemnike z odstopanjem od pravil o pristojnosti iz členov od 4 do 11 te uredbe (glej sodbo z dne 21. junija 2018, Oberle (C-20/17, EU:C:2018:485, točka 42)).

Če se poleg tega upošteva, da iz uvodne izjave 67 Uredbe izhaja, da bi morali imeti dediči za hitro, nemoteno in učinkovito urejanje dedovanja s čezmejnimi posledicami v Evropski uniji možnost, da zlahka dokažejo svoj status in/ali uveljavljajo svoje pravice in pooblastila, se zdi, da je mogoče zagovarjati stališče, da so z obsegom pristojnosti sodišča na podlagi člena 13 Uredbe št. 650/2012 zajeta ne le dejanja, povezana s sprejetjem izjave, iz navedene določbe, temveč tudi druga dejanja, ki jih v takem postopku lahko opravi le sodišče, vključno s tem, da sodišče odobri izogib pravnim posledicam nepredložitve izjave o odpovedi dediščini v predpisanem roku. Takšna razlaga je mogoča tudi glede na ta cilj Uredbe, ki je v skladu z njeno uvodno izjavo 7 omogočiti pravilno delovanje notranjega trga z odpravo ovir za prosto gibanje oseb, ki želijo uveljaviti svoje pravice iz čezmejnega dedovanja, zlasti ob upoštevanju, da je treba v evropskem območju pravice učinkovito zagotavljati pravice dedičev in voliljemnikov, drugih oseb, ki so blizu zapustniku, ter upnikov zapuščine (glej sodbi z dne 1. marca 2018, Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2018:138, točka 35) in z dne 1. julija 2021, Vorarlberger Landes- und Hypotheken-Bank (C-301/20, EU:C:2018:528, točki 27 in 34)).

Poleg tega je mogoče navesti, da je Sodišče v svoji sodni praksi že opozarjalo na pravice posameznikov, ki niso izhajale neposredno iz samega besedila določb (na primer pravica potnika do odškodnine tudi zaradi zamude leta – glej sodbo z dne 19. novembra 2009, Sturgeon in drugi (združeni zadevi C-402/07 in C-432/07, EU:C:2009:716, točka 69)).

- 29 Dejstvo je, da je v uvodni izjavi 33 Uredbe navedeno, da če želi oseba omejiti svojo odgovornost za zapustnikove dolgove, za to ne bi smela zadostovati izjava v ta namen pri sodiščih ali drugih pristojnih organih države članice, v kateri ima običajno prebivališče, če pravo, ki se uporablja za dedovanje, od nje zahteva, da na pristojnem sodišču začne poseben sodni postopek, npr. postopek za popis dediščine, in da izjava, ki jo v takšnih okoliščinah da oseba v državi članici, v kateri ima običajno prebivališče, v obliki, ki jo določa pravo te države članice, za namene te uredbe torej ne bi smela biti formalno veljavna, pisanj o začetku postopka pa se ne bi smelo šteti kot izjave za namene te uredbe.
- 30 Vendar je treba opozoriti, da se v Uredbi št. 650/2012 razlikuje med „izjavo o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini“ in „izjavo o omejitvi odgovornosti zadevne osebe za obveznosti, ki izhajajo iz zapuščine“. To je na primer nedvoumno razvidno iz samega besedila člena 13 Uredbe, v skladu s katerim se lahko „izjav[a] o sprejemu dediščine, volila ali nujnega deleža ali o odpovedi dediščini, volilu ali nujnemu deležu ali izjav[a] o omejitvi odgovornosti zadevne osebe za obveznosti, ki izhajajo iz zapuščine“, poda tudi pri sodišču države članice običajnega prebivališča osebe, ki da izjavo.
- 31 Iz načel dobre zakonodaje in predpostavke razumnega zakonodajalca izhaja, da to, da zakonodajalec v pravnem aktu uporablja različne pojme, pomeni, da jim pripisuje različen pomen, vsebino in pravne posledice, ki so z njimi povezane.

- 32 Samo besedilo zgoraj navedene uvodne izjave 33, v skladu s katero je obseg pristojnosti, določen v členu 13 Uredbe, omejen, pa se nanaša izključno na izjave o omejitvi odgovornosti za zapustnikove dolgove – v zvezi s katerimi je praviloma potrebno, da sodišče sprejme dodatne ukrepe, ki so posledica predložene izjave, kakršen je na primer ravno uvedba postopka za popis zapuščine – in ne na izjavo o odpovedi dediščini, v zvezi s katero ni potrebe po uvedbi nadaljnjih postopkov, temveč jo je treba, če je bila podana po izteku za to določenega roka, po potrebi le odobriti, za kar si v tej zadevi prizadeva vlagateljica predloga.
- 33 [...] (ni prevedeno)
- 34 Če bo iz odgovora izhajalo, da je treba pristojnost na podlagi člena 13 Uredbe razumeti ozko, se bo predložitveno sodišče v skladu s členom 15 Uredbe po uradni dolžnosti razglasilo za nepristojno in predlog, s katerim je bil postopek v tej zadevi začel, v skladu s členom 1099(1) zakonika o civilnem postopku zavrglo.